

Obilježja klubova liječenih alkoholičara u Hrvatskoj

/ *Characteristics of the Clubs of Alcoholics in Treatment in Croatia*

Ana Opačić¹, Tereza Oreb¹, Katarina Radat²

¹ Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, orcid.org/00000002-3486-0696, ² Društvo za socijalnu podršku, orcid.org/0000-0003-0580-9792, Zagreb, Hrvatska

¹ / *University of Zagreb, Faculty of Law, Department for Social Work, orcid.org/0000-0002-3486-0696, ² Society for Social Support, orcid.org/0000-0003-0580-9792, Zagreb, Croatia*

Klubovi liječenih alkoholičara (KLA) važni su dionici u cjelovitom tretmanu alkoholizma u Hrvatskoj. Cilj rada je prikazati organizacijska obilježja, obilježja stručnog rada te potrebe KLA koje iskazuju stručni djelatnici i članovi predsjedništva. Istraživanje je provedeno anketnim upitnikom s članovima predsjedništva u 84 KLA, te sa 80 stručnih djelatnika. U svrhu provedbe istraživanja izrađen je odvojeni instrumentarij za predstavnike KLA i stručne djelatnike, a podatci su prikupljeni metodom poštanske ankete i licem u lice. Rezultati ukazuju da KLA u prosjeku djeluju 20 godina, imaju 23 člana, a 11 % članstva čine žene apstinentice te 28 % članovi obitelji. Nešto je manji broj članova u zagrebačkim KLA. KLA su podijeljeni s obzirom na upotrebu disulfirama. Preko 80 % KLA uključeno je u izvanklupske aktivnosti, a njihovi predstavnici procjenjuju da im je potrebna organizacijska i financijska podrška, posebice u KLA izvan Zagreba. Što se tiče stručnjaka, većina ih je dodatno educirana za rad u KLA (74 %), no i dalje procjenjuju potrebu za ulaganjem u stručni razvoj, posebice mlađi stručnjaci. Stručni rad obilježavaju raznovrsne tehnike rada, širok raspon pomažućih pristupa i raznovrsnost tema koje se obrađuju na sastancima. Stručnjaci visoko procjenjuju odnose prema članovima, iskazuju visoke procjene svoje kompetentnosti, procjenjuju da rad u KLA pridonosi njihovom osobnom razvoju te imaju niži doživljaj profesionalnog stresa. Zaključno su navedene preporuke za unaprjeđenje rada KLA u Hrvatskoj.

/ Clubs of alcoholics in treatment (CATs) are important stakeholders in the alcoholism treatment in Croatia. The aim of this paper was to present organisation characteristics, professional work characteristics and assessed needs from the position of presidency members and professional workers. The survey was conducted with representatives of 84 CATs and 80 professionals. Separate research instruments were developed for presidency members and therapists. Questionnaires were collected by post and face-to-face. Results indicate that, on average, CATs work for 20 years, have 23 members, with women making up 11% and family members making up 28% of members. There are fewer members in CATs in Zagreb. CATs are divided concerning the use of disulfiram. Over 80% of CATs are involved in out-group activities. Representatives estimate the need for organizational and financial support, especially those outside Zagreb. Regarding professionals' perspective, most of them are additionally educated (74%), but still assess the need for further professional development, especially younger experts. Professional work is characterised by diverse techniques, a wide range of supporting approaches and diverse topics processed at CAT's meetings. Experts assess relationships towards members with high rates, show high estimates of their competence, assess that work in the CATs contributes to their personal development and have a lower assessment of professional stress. In conclusion, recommendations are proposed based on research findings.

ADRESA ZA DOPISIVANJE /**CORRESPONDENCE:**

Doc. dr. sc. Ana Opačić
 Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
 Studijski centar socijalnog rada
 Nazorova 51
 10 000 Zagreb, Hrvatska
 Tel: 01 4895 801
 E-pošta: ana.opacic@pravo.hr,
 orcid.org/0000-0002-3486-0696

KLJUČNE RIJEČI / KEY WORDS:

Alkoholizam / *Alcoholism*
 Grupni tretman / *Group treatment*
 Resocijalizacija / *Resocialization*
 Klubovi liječenih alkoholičara / *Clubs of alcoholics in treatment*

TO LINK TO THIS ARTICLE:**UVOD**

Djelovanje klubova liječenih alkoholičara (dalje u tekstu KLA) zauzima važno mjesto u tretmanu i resocijalizaciji osoba s problemom alkoholizma i članova njihovih obitelji. Klubovi liječenih alkoholičara su oblik terapijskih zajednica kojima je cilj nastavak liječenja, održavanje apstinencije, ali i cjelovita rehabilitacija i resocijalizacija osobe s problemom ovisnosti i članova njihove obitelji (1). Od KLA kao grupe samopomoći očekuje se pomoć članovima u uspostavljanju i održavanju apstinencije od alkohola, stvaranje preduvjeta za uključivanje obitelji, poboljšanje komunikacije s članovima obitelji, uspostavljanje boljih odnosa u radnom i najužem okruženju te povećanje zadovoljstva samim sobom.

Postojanje KLA u zajednici doprinosi razvijanju mreže socijalnih usluga u području resocijalizacije liječenih ovisnika o alkoholu. KLA kao dio lokalne zajednice služe olakšavanju promjene ponašanja pojedinca i uključenih obitelji, ali i unaprjeđenju zdravlja i suzbijanju alkoholom izazvanih poremećaja među širim stanovništvom (2). Danas na području cijele Hrvatske djeluje oko 180 KLA (3). S ciljem međusobnog povezivanja KLA formirani su savezi na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini (4).

Za funkcioniranje KLA važne su osobe na upravljačkim funkcijama. Najčešće su to osobe

INTRODUCTION

The activity of the clubs of alcoholics in treatment (further CAT) have an important role in the treatment and resocialization of people with alcohol addiction and their family members. CATs are therapeutic communities whose aim is the continuation of treatment, maintaining abstinence, holistic rehabilitation and resocialization of person with addiction and their family members (1). CAT as a self-help group is expected to support members in their abstinence, create the preconditions for involving the family, improve the communication of the abstainer with family members, establish better relations at the workplace and the immediate environment and increase self-confidence. The existence of community-based CATs has contributed to the network of social services in the area of resocialization of people with alcohol addiction. The CAT as a part of local community serves to alleviate the behavioural change of an individual and involved family members, but also to the promotion of health and the suppression of alcohol-induced disorders among the wider population (2). Nowadays around 180 CATs operate in Croatia (3). With the aim of interconnecting the CATs, communities or alliances have been formed on the local, regional and national levels (4).

Important roles for managing CAT are presidency members (usually people in treatment), professional workers and paraprofessionals.

na liječenju, stručni djelatnici i paraprofesionalci.

Rad KLA temelji se na formalno pravnim postavkama djelovanja organizacija civilnog društva sukladno Zakonu o udrugama (5) (NN 74/14, čl.13.) te u organizacijskoj strukturi imaju upravljačka tijela predsjednika, dopredsjednika, tajnika, blagajnika i druga tijela sukladno zakonskim i statutarnim obvezama.

Za pružanje stručne pomoći u KLA angažirani su stručni djelatnici te paraprofesionalci (6). Stručni djelatnici najčešće su socijalni radnici, liječnici, medicinski tehničari, kao i druge pomažuće profesije (7). Oni osiguravaju vođenje KLA kao grupe za podršku koristeći načela savjetovanja. Uz njih, snažni zagovornici postizanja tretmanskih ciljeva su osobe koje su prošle liječenje i članovi njihovih obitelji s prethodnim uspješnim suočavanjem s alkoholizmom.

Promatramo li KLA kao organizacije civilnog društva, tada uočavamo manjak istraživanja s ovom temom, kako u domaćoj, tako i u inozemnom literaturi. Istraživanja usmjerena općenito na organizacije civilnog društva gotovo uopće ne obuhvaćaju u svome uzorku KLA s obzirom na njihovu specifičnost i suženo područje djelovanja. U okviru istraživanja vezanog uz razvijanje socijalnih usluga u zajednici, KLA su prepoznati kao organizacije koje lokalne zajednice financijski podržavaju te koje doprinose rješavanju problema ovisnosti (8). Slijedom navedenog, jedan od ciljeva ovog rada biti će upoznavanje funkcioniranja KLA u Hrvatskoj.

Uloga stručnog djelatnika u KLA

U cjelovitom tretmanu alkoholizma visoko se vrednuje multidisciplinarni pristup (9). I dok o učincima grupe imamo saznanja (10,11), o stručnim djelatnicima u grupama podrške za osobe ovisne o alkoholu imamo nešto manje spoznaja.

The CATs activity is based on the formal legal grounds in accordance with the law on civil society organizations (5) (Official Gazette 74/14, Art. 13). In its organizational structure, a CAT has the governing bodies of the president, vice-president, secretary and treasurer.

Professional workers and paraprofessionals are engaged in providing professional support (6). Professional staff are mostly social workers, doctors, medical technicians as well as other professions of assistants (7). They run CAT as a support group using the principles of counselling. Paraprofessionals are usually volunteers that are strong promoters of therapeutic aims after having strong personal experience with alcohol addiction and being successful in treatment.

If we look at the CAT as a civil society organization, then we notice a lack of studies on this topic, both in domestic and foreign literature. The studies focused on civil society organizations in general almost never include CATs in their sample, given their specificity and narrow scope of action. Within the research related to the development of social services in the community, the CAT is recognized as an organization that is financially supported by local communities and which contributes to solving addiction-related issues (8). Following this, one of the aims of this paper is to become familiar with how CATs in Croatia function.

Role of a professional worker in the CAT

In the overall treatment of alcoholism, a multidisciplinary approach is highly valued (9). Although we have the knowledge of the effects of the group (10,11), there are fewer findings on professionals in support groups for persons with alcohol addiction.

Mosey (12) emphasizes the importance of respecting the client's personality, perceiving his individuality and empathy as some of the

Mosey (12) ističe važnost poštivanja osobnosti klijenta, percipiranje njegove individualnosti i empatiju kao neke od glavnih elemenata učinkovitog odnosa između klijenta i terapeuta. U savjetovališnom pristupu prihvaćanje i poštovanje klijenta ključna su stavka (13). Građenjem pomažućeg odnosa stručnjak može pomoći klijentu posvetiti se promjeni vlastitim ritmom (14). Jedna od poteškoća koju se može očekivati u odnosu osobe ovisne o alkoholu i stručnjaka jest osjećaj tjeskobe ili nelagode (15). Iz tog je razloga važno da je stručnjak usmjeren na snage, a ne na teškoće ili probleme korisnika, jer je to ono što osobu motivira na promjenu (16). Rezultati tretmana bolji su kad osoba shvaća da je ona sama odgovorna za promjenu (17).

Stručni djelatnik u KLA ubrzava proces oporavka i pozitivnih obiteljskih promjena. Pritom otklanja otpore i brine da ozračje u KLA bude dovoljno poticajno (18). McLachlanovo (19) istraživanje pokazalo je da bi osoba ovisna o alkoholu osjećala da ima koristi od tretmana za nju je najvažnije da terapeuta percipira kao socijalno kompetentnog od samog početka grupne terapije. U programu SHARP (*The Share-Help Alcohol Recovery Program*) alkoholizam se promatra u kontekstu društvenog sustava, pa se i grupni tretman promatra kao važan dio oporavka (20). Da bi se postigla resocijalizacija osobe ovisne o alkoholu potrebno je mijenjati stil života i na taj način repositionirati se unutar društva. Zadatak je stručnog djelatnika u KLA pomoći članovima u organiziranju aktivnosti u svakodnevnom životu, donošenju odluka bitnih za kvalitetno funkcioniranje i stvaranju novih odnosa (6).

Karakteristike stručnog djelatnika u KLA

Savjetodavni programi dat će slabe rezultate uspješnosti, ako su stručnjaci nedovoljno educirani (17). Nedostatak educiranosti savje-

main elements of an effective relationship between a client and a therapist. In counselling, accepting and respecting the client is crucial (13). Through the construction of a helpful relationship, a professional can help the clients to devote themselves to change at their own pace (14). One of the difficulties that can be expected in the relationship between a person with addiction and a professional is a sense of anxiety or discomfort (15). For this reason, it is important that the professional focuses on the client's strengths rather than his or her difficulties or problems because that is what motivates the person to change (16). The results of the treatment are better when a person realizes that he/she is responsible for the change (17).

The CATs' professionals accelerate the recovery process and positive family changes. Thereby they remove the resistances and take care that the atmosphere in the CAT is sufficiently stimulating (18). McLachlan's (19) research has shown that people with alcohol addiction will benefit from the treatment if they perceive the therapist as socially competent from the very beginning of group therapy. Within SHARP (*The Share-Help Alcohol Recovery Program*), alcoholism is observed in the context of the social system, so group treatment has been seen as an important part of recovery (20). In order to achieve the resocialization of a person with alcohol addiction, it is necessary to change their lifestyle and thus reposition them within society. The task of the CAT's professional is to assist members in organizing activities in everyday life, making decisions essential for good functioning and creating new relationships (6).

Characteristics of an expert in the CAT

Counselling programs will give poor performance results if professionals are insufficiently educated (17). The lack of educated coun-

tovatelja na području alkoholizma globalni je problem (21) te stoga posebnu pozornost treba obratiti jačanju kompetencija stručnih voditelja. Hudolin (22) kao poželjne karakteristike stručnog djelatnika u KLA navodi posvećivanje puno pozornosti redovitom doškolovanju, aktivnost u znanstvenom istraživanju, motivaciju i razriješenost vlastitih problema u vezi s pijenjem. U Italiji je edukaciju za rad s osobama ovisnima o alkoholu *Territorial Alcoholism Training* organizirala KLA, a njome se u suradnji s profesionalcima, javnim organizacijama i institucijama razvijaju vještine na volonterskoj osnovi, što pomaže razvoju teritorijskih programa diljem Italije (23). Sličnu edukaciju za stručne djelatnike KLA redovito organizira Hrvatski savez KLA liječenih alkoholičara (24), koja može rezultirati pozitivnijim stavovima prema osobama koje boluju od alkoholizma (25).

Za stručne djelatnike nije dovoljno samo stjecanje teorijskog znanja o problemima vezanima za alkohol (26), već bi stručni djelatnici trebali biti adekvatno osposobljeni i u području komunikacijskih vještina, rehabilitacije i prevencije (23). Većina stručnih djelatnika koji rade u KLA (63,4 %) dodatno su educirani (psihoterapijski pravci, edukacija o alkoholizmu ili poslijediplomski studiji) (3). U području dodatnih edukacija značajni su i neki manje konvencionalni pristupi poput art-terapije kao psihoterapijskog pravca koji stimulira senzorni sustav, smanjuje razinu stresa, opušta i poboljšava komunikaciju osoba ovisnih o alkoholu (27).

Za ukupnu konzistentnost i autentičnost stručnih djelatnika u KLA važno je da odnos stručnog djelatnika prema alkoholu bude jasan i utemeljen na osobnoj opredijeljenosti (22). Na rad stručnog djelatnika mogu utjecati i njegovi osobni stavovi prema zlopotrebi alkohola, posebice nedostatno razumijevanje medicinskog modela bolesti ovisnosti, stav da se osobama s takvim problemom ne može pomoći ili da ovakve usluge leže izvan njihove odgovornosti, te

sellors in the field of alcoholism is a global problem (21), so special attention should be paid to strengthening competencies of professional therapists. Hudolin (22) recognises the following desirable characteristic of a CAT's professional: dedicating a lot of attention to constant specialization, activity in scientific research, motivation, and the resolution of their own drinking-related problems. In Italy, *Territorial Alcoholism Training* is organized by CATs, and through it, in cooperation with professionals, public organizations and institutions, skills are developed on a voluntary basis, which helps to develop territorial programs across Italy (23). Similar training for CATs' professionals is regularly organized by the Croatian association of clubs of alcoholics in treatment (24), which may result in more positive attitudes towards persons with alcohol dependency (25).

For professionals it is not enough to acquire theoretical knowledge of alcohol-related issues (26), but to also be adequately trained in communication skills, rehabilitation and prevention (23). Most CATs' professionals (63,4%) are further educated (psychotherapy, alcoholism-oriented education or postgraduate studies) (3). In the field of additional education, there are significant non-conventional approaches such as art therapy, the psychotherapeutic approach that stimulates the sensory system, reduces stress levels, relaxes and improves the communication of people with alcohol dependency (27).

For the overall consistency and authenticity of the CATs' professionals, it is important that their relationship with alcohol is clear and based on personal orientation (22). The personal attitudes towards alcohol abuse may also affect a professional's work, especially the lack of understanding of the medical model of addiction, the attitude that people with this problem cannot be helped or that such services lie beyond their responsibility and pessimism

pesimizam u vezi rada s korisnicima koji zlopotrebljavaju alkohol (28). Pristup alkoholizmu donekle se razlikuje s obzirom na temeljnu profesiju. Tako, primjerice, za razliku od nezdravstvenih radnika koji rade u ovom području (socijalni radnici i stručnjaci) koji više prihvaćaju hipotezu alkoholizma kao samoliječenja, zdravstveni radnici (psihijatri) preferiraju pogled na alkoholizam kao bolest (29).

Osim stručnih djelatnika ponekad u KLA djeluju i paraprofesionalni radnici, odnosno osobe koje su se same izravno ili posredno u obitelji susrele s problemom alkoholizma, a koje su prošle potrebnu edukaciju za rad u KLA i razriješile osobne poteškoće u vezi pijenja (22). Ovakvi članovi imaju osobno iskustvo alkoholizma i oporavka, dok profesionalni djelatnici umjesto osobnog iskustva alkoholizma imaju obrazovanje koje im omogućuje objektivno sagledavanje problema primjenom znanstvenog znanja (30). Istraživanje Flora i Raftopoulosa (31) pokazuje da AA grupe u Grčkoj općenito imaju negativan stav prema stručnim djelatnicima s obzirom da im je najvažnije dijeljenje osobnih iskustva, a ne teorijsko znanje. Tako su terapeuti koji su manje isticali vlastito profesionalno postignuće, a više radili na postizanju i održavanju apstinencije postizali bolje rezultate u radu s osobama ovisnima o alkoholu (32). Budući da su osobe koje se liječe od ovisnosti o alkoholu često stigmatizirane (33), iznimno je važno da stručni djelatnik pokaže poštovanje, bezuvjetno prihvaćanje i pozitivan stav prema svakom novom članu od kojeg se očekuje da bude aktivan i predan radu od samog početka pohađanja sastanaka KLA (34).

Važno je napomenuti da u istraživačkoj praksi dominiraju istraživanja o pristupu samopomoći u modelu anonimnih alkoholičara, dok izostaju istraživanja o klubovima liječenih alkoholičara kao rjeđem modelu prakse. Primjer takvih studija su dvije talijanske studije (35,36) koje se obje bave obilježjima članstva i doprinosom članstva apstinenciji, dok izostaje istraživanje

in dealing with clients who abuse alcohol (28). Approach to alcoholism is somewhat different considering the basic profession. For example, unlike non-health workers in this area (social workers and counsellors) who prefer the hypothesis of dealing with alcoholism as self-treatment, healthcare workers (psychiatrists) prefer to view alcoholism as a disease (29).

In addition to professionals, paraprofessionals or persons who are directly or indirectly faced with alcoholism in the family can sometimes also work in CATs. They have usually undergone the necessary education for working in the CATs and solved their personal drinking problems (22). Such members have a personal experience of alcoholism and recovery, while professionals, instead of having personal experience of alcoholism, have an education that enables them to objectively comprehend problems by applying scientific knowledge (30). The study by Flora and Raftopoulos (31) shows that AA groups in Greece generally have a negative attitude towards professionals, since they value the sharing of personal experiences more than theoretical knowledge. Thus, the therapists who emphasized their own professional achievement less and worked harder to achieve and maintain abstinence showed better results in working with people with alcohol addiction (32). Since people who are being treated for alcohol addiction are often stigmatized (33), it is extremely important for a professional to show respect, unconditional acceptance and positive attitude toward each new member, from whom it is expected to be active and committed from the very beginning of the attendance at CAT meetings (34).

It is important to mention that in research practice there is a significant number of studies covering the Alcoholics Anonymous model, while studies on clubs of alcoholics in treatment are less frequent, since this model of

samih obilježja rada. Stoga ćemo se ovim istraživanjem usmjeriti na obilježja stručnog rada (korišteni pristupi i tehnike) te potrebe koje prepoznaju stručni djelatnici.

CILJ ISTRAŽIVANJA

S obzirom na važnost djelovanja KLA u Hrvatskoj te nedostatak empirijskih spoznaja o njihovom funkcioniranju, cilj rada bio je utvrditi organizacijska obilježja KLA, obilježja stručnog rada te potrebe KLA koje prepoznaju članovi predsjedništva i stručni djelatnici.

METODA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je provedeno u sklopu istraživačkog projekta „Uloga i značaj pojedinih dimenzija u radu Klubova liječenih alkoholičara kao organizacija civilnog društva u Republici Hrvatskoj“ uz prethodnu suglasnost Hrvatskog saveza klubova liječenih alkoholičara. Istraživanje je provedeno anketnim ispitivanjem kombinacijom kontakta licem u lice i poštanskom anketom tijekom čitave 2014. godine. Anketari su bili studenti socijalnog rada i autori istraživanja. Istraživanje je provedeno poštujući etičke standarde dobrovoljnosti i anonimnosti, a svim klubovima dostavljena je brošura s preliminarnim rezultatima istraživanja kako bi se sudionici o njima informirali.

Upitnici su poslani svim KLA u Hrvatskoj, a u konačnici je upitnik ispunilo 84 predstavnika KLA kao članova predsjedništva (iz svakog KLA po jedan predstavnik) te 80 stručnih djelatnika iz različitih dijelova Hrvatske od ukupno 180 KLA. Nisu prethodno utvrđeni kriteriji isključivanja sudionika, no postoji i mogući rizik da su u uzorak uključeni oni predstavnici koji su pozitivnije orijentirani prema temi istraživanja.

U obradi podataka korištena je deskriptivna statistika i korelacija te testovi razlika t-test,

practice is also less common. As examples of studies on CAT we may use two Italian studies (35,36), both covering membership characteristics and effects on abstinence, but not the functioning of CAT. Thus, we will here focus on the characteristics of professional work (techniques and approaches) and needs recognised by professionals.

AIM OF THE RESEARCH

Given the importance of the CATs' work in Croatia and the lack of empirical insights into their functioning, the aim of this paper was to identify organisation characteristics of the CATs' characteristics of professional work and the needs of the CATs recognised by members of the presidency and professional workers.

METHODS

The research was conducted within the project “*The role and significance of clubs of alcoholics in treatment as civil society organizations in the Republic of Croatia*” with the prior consent of the Croatian association of Clubs of alcoholics in treatment. The survey was conducted using a combination of *face to face* contact and indirect postal contact during 2014. The field researchers were social work students and the authors of this paper. Research was conducted in compliance with ethical standards of informed consent and anonymity, and a short brochure with preliminary results was sent to every CAT in Croatia.

Questionnaires were sent to every CAT in Croatia. Finally, we collected 84 questionnaires from the CATs' presidency (one questionnaire per CAT) out of possible 180 and 80 from therapists from different parts of Croatia. There weren't any criteria of participants' exclusion so there is a risk that representatives with a

ANOVA, hi-kvadrat, dok je faktorska analiza korištena za sažimanje upitnika koji propituju određene aspekte rada stručnih djelatnika. Normalnost distribucije na kontinuiranim varijablama provjeravana je Kolmogorov-Smirnovim testom (KS-z). U radu je korišten kriterij značajnosti od 5 % rizika. Podatci su analizirani u programskom paketu SPSS 22.0.

Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo 84 članova predsjedništva iz 84 različita KLA, od čega ih je 67,1 % izvan Zagreba te 32,9 % u Zagrebu. U udjelu KLA izvan Zagreba, 15 ili 20,5 % ih se nalazi u jednoj od primorskih županija, dok ih je 34 ili 46,6 % u kontinentalnim županijama.

Među članovima predsjedništva bilo je 69 % muškaraca te 26,19 % žena (udio žena je viši nego što je uobičajeno u članstvu), prosječne dobi od 51,8 godina (SD = 16,903, MIN=31, MAKS= 78). Što se tiče funkcija u KLA među ispitanicima je najviše sudjelovalo predsjednika (53 ili 65,43 %). Ispitanici su na svojoj funkciji u prosjeku 5,27 godina (SD= 4,967, MIN= 2 mjeseca, MAKS = 24 godine).

U istraživanju je sudjelovalo 80 stručnih djelatnika iz različitih dijelova Hrvatske, i to 33,3 % iz zagrebačkih KLA i 66,7 % iz KLA izvan Zagreba (45,8 % iz kontinentalnih i 20,8 % iz primorskih županija). S obzirom na profesiju, sudjelovalo je 27,8 % (N= 22) viših medicinskih tehničara, 38 % (N= 30) socijalnih radnika, 19 % liječnika različitih profila (N=15) i 12 stručnjaka ostalih pomažućih profesija, poput psihologije, socijalne pedagogije i drugih (15,2 %). Stručnjaci u prosjeku rade 13,79 godina u KLA (SD= 12,28), iako 50 % ispitanih radi do 8 godina u KLA, ali zbog ispitanika s duljim stažem (najviše do 42 godine), prosječna duljina rada je nešto viša od vrijednosti medijana. Većina stručnjaka radi u jednom KLA (49 ili 65,3 %), dok preostali rade u 2, 3 ili najviše 4 KLA.

generally more positive attitude towards this research topic prevail in the sample.

Data analysis was based on descriptive statistics, correlations, t-test, ANOVA and Chi-square to test the differences and factor analysis. The normality of the distribution was tested using the Kolmogorov-Smirnov test (KS-z). We used a significance criterion of 5%. Data were analysed using the software SPSS 22.0.

Participants

Out of 84 CATs' representatives, 67% are outside Zagreb, and 33% are from Zagreb. Out of those outside Zagreb, 15 representatives, or 20.5%, are in one of the coastal counties, while 34, or 46.6%, are in continental Croatia. The representatives that filled in the questionnaire were mostly men (69%), while 26.19% were women, with the average age being 51.8 years (SD = 16.903, MIN=31, MAX= 78). These representatives were mostly presidents (N= 53, 65.43%) and the representatives have, on average, been employed in this position for 5.27 years (SD= 4.967, MIN= 2 months, MAX = 24 years).

80 therapists from different parts of Croatia participated in the survey: 33.3% from Zagreb CATs and 66.7% from CATs outside Zagreb (45.8% from continental and 20.8% from coastal counties). With regard to the profession, 27.8% (N = 22) are medical technicians, 38% (N = 30) social workers, 19% doctors (N = 15) and 12 experts from other professions such as psychology, social pedagogy and others (15.2%). On average, the therapists have worked in the CAT for 13.79 years (SD = 12.28), although 50% of them have worked for 8 years, but because of those with longer careers (up to 42 years), the average length of career is somewhat higher than the median value. Most therapists work in one CAT (49 or 65.3%), while the rest work in 2, 3 or 4 CATs.

Instrumentarij

Za potrebe ovog istraživanja izrađen je instrumentarij koji je pokrivaio različite aspekte djelovanja KLA i stručnog rada.

Upitnik za članove predsjedništva pokrio je pitanja o sljedećim aspektima mjerenim s po jednom varijablom: dugotrajnost rada KLA, broj i struktura članstva, duljina grupnih sastanaka, korištenje disulfirama, organiziranje izvanklupskih aktivnosti, koje oblike podrške pružaju određene institucije, kakva je percepcija odnosa šire okoline prema radu KLA. Uz ove, dodana je ljestvica procjene potreba za budući rad KLA. Sudionici su na ljestvici od 1 do 4 procjenjivali sedam potreba: potrebe za financijskim sredstvima, boljim prostorom, novim članstvom, boljim statusom u okolini te potrebe za boljim odnosima među članovima, među članovima i stručnjakom te s ostalim KLA.

Upitnik za stručne djelatnike sastojao se od općih socio-demografskih varijabli: stručna sprema, duljina rada u KLA, broj KLA u kojima stručnjak radi, završene dodatne edukacije; te sljedećih varijabli koje se odnose na obilježja rada:

- procijenjene potrebe za unaprjeđenjem rada. Upitnik je sadržavao šest različitih potreba s procjenama na ljestvici od 1 do 4 (potrebe za supervizijom, dodatnim edukacijama, timski rad, veći honorar, bolji prostorni uvjeti, manje članova)
- potrebe za dodatnim edukacijama u osam područja vezanim za alkoholizam i psihosocijalni rad (procjene na ljestvici od 1 do 4)
- učestalost korištenja pojedinih tehnika u radu. Ukupni rezultat izračunat je kao prosječna vrijednost sedam tvrdnji na ljestvici od 1 do 5
- zastupljenost određenih tema u grupnom radu. Ukupni rezultat izračunat je kao prosječna vrijednost 14 tvrdnji na ljestvici od 1 do 5

Research instruments

153

For the purpose of this research, separate questionnaires were developed in order to cover various aspects of the CAT's functioning and professional work.

The questionnaire for the presidency members covered the following aspects, each measured with one variable: duration of the CAT's work, number and membership structure, length of group meetings, use of disulfiram, organizing community-based activities, types of support provided by certain institutions and perception of the relation between CAT and wider environment. In addition to this, there was a scale of perceived needs for future work. These seven needs (rated on a scale 1-4) were: finances, better facilities, new members, better status in the community, better group relations, better relations among the members and with the therapist, and better relations with other CATs.

The questionnaire for professional workers consisted of general socio-demographic variables: the basic profession, how long they have worked in the CAT, the number of CATs where the therapist works and additional education; and complex variables regarding some characteristics of their work:

- estimated needs for the improvement of the workplace containing six different needs (estimated on a scale 1-4). These included: the need for supervision, additional education, teamwork, bigger salaries, better facilities and fewer members.
- the need for additional education in eight areas connected with alcoholism and psychosocial work.
- the frequency of using certain techniques in the job. The total score was calculated as the average value of seven statements on a scale of 1-5.
- the representation of different topics at the group meetings. The total score was calcu-

- učestalost korištenja pomažućih terapijskih postupaka koju smo mjerili kao prosječan rezultat od 14 različitih postupaka u radu (ljestvica u intervalu od 1 do 5), a koeficijent Cronbachov alfa je visokih 0,934
- procjena odnosa prema članovima s ljestvicom sa 19 tvrdnji (interval stupnja slaganja od 1 do 5), s visokom koeficijentom pouzdanosti Cronbachov alfa od 0,907. Ukupni rezultat na ljestvici izračunan je kao prosječna vrijednost odgovora na svim česticama
- doživljaj rada u KLA koji ima 10 čestica, sa stupnjevima slaganja od 1 do 5. Primjeri tvrdnji su: *“Rad u KLA me ispunjava”*; *“Rad u KLA mi je postao monoton”*; *“Mislim da se radom u KLA unapređujem profesionalno”*; *“Kroz rad u KLA sam spoznao neke stvari o sebi”*; *“U KLA susrećem situacije koje me osobno opterećuju”*.
- related as the average value of 14 statements on a scale of 1-5.
- the frequency of the use of therapeutic techniques measured as the average result of 14 different procedures in the work (scale in the range of 1 to 5), with high Cronbach's alpha coefficient of 0.934.
- the assessment of relations toward members with 19 items (scale 1-5), with high Cronbach's alpha coefficient of 0.907. The total score was calculated as the average value on all items.
- the experience of their work in CAT with 10 items on a scale of 1 to 5. Some examples of the items are: *Work in the CAT fills me up; Work in the CAT became monotonous; I think that I'm developing professionally through my work in CAT; Through this work I've realised some things about myself; I encounter situations in the CAT that burden me personally.*

REZULTATI

Obilježja klubova liječenih alkoholičara: perspektiva članova predsjedništva

Rezultati pokazuju da su KLA uglavnom dugotrajne organizacije koje u prosjeku djeluju preko 20 godina (N= 82; M= 21,44; SD = 13,89, MIN= 2, MAKS= 47 godina, KS-z = 1,065). Do 10 godina ih djeluje 30,5 %, 20,7 % KLA djeluje od 11 do 20 godina, 19,5 % od 21 do 30 godina, a čak 29,3 % i preko 31 godinu.

Struktura članstva vrlo je različita. Prosječan broj članova je čak 23 člana (M= 23,1, SD= 17,504), no on uključuje i članove obitelji (tablica 1). Ipak, KLA možemo naći u rasponu od manjih do velikih terapijskih zajednica. Tako je 13 % KLA s do 10 članova, dok u čak 21,7 % KLA ima između 21 i 30 članova, a u 16,9 % i više od 30 članova.

Utvrđena je statistički značajna razlika u brojnosti članova s obzirom na to jesu li KLA u Za-

RESULTS

Characteristics of CATs: presidency members' perspectives

The results show that CATs are mostly long-term organizations with an average work time of over 20 years (N= 82; M = 21.44, SD = 13.89, MIN = 2, MAX = 47 years, KS-z = 1.065). 30.5% work up to 10 years, 20.7% from 11 to 20 years, 19.5% from 21 to 30 years, and 29.3% work for over 31 years.

Membership structure is very different. The average number of members is 23 (M = 23.1, SD = 17.504), including family members (Table 1). However, CATs can be found in ranges from small to large therapeutic communities. In 13% of CATs there are up to 10 members, while in 21.7% there are between 21 and 30 members, and 16.9% of CATs have more than 30 members.

TABLICA 1. Broj i struktura članova KLA
TABLE 1. Number and structure of the membership

Broj članova / Number of members	N	M ± SD	KS-z test	MIN	MAKS / MAX
Ukupno svi klubovi / total	83	23,1 ± 17,504	1,819*	2	100
Klubovi u Zagrebu / CATs in Zagreb	t= 2,452*, df= 61,52 24	18,25 ± 5,95	0,926	9	34
Klubovi izvan Zagreba / CATs outside Zagreb	49	26,20 ± 21,06	1,285	2	100
Muški apstinenti / Male abstinent	82	13,59 ± 10,95	2,072	1	70
Ženski apstinenti / Female abstinent	83	2,55 ± 2,674	2,010**	0	15
Samci apstinenti / Abstinent without family support	82	4,85 ± 9,457	2,766**	0	70
Članovi obitelji u pratnji / Supporting family members	80	8,14 ± 8,431	1,663*	5	57
Broj članova kao podrška ženama / Supporters for female abstinent	77	0,9 ± 1,382	2,633**	0	8

** značajnost na razini 0,001; * značajnost na razini 0,05 / ** significance at the level 0,001; * significance at the level 0,05

grebu ili izvan Zagreba. Naime, KLA u Zagrebu u prosjeku imaju nešto manje članova, dok KLA izvan Zagreba imaju u prosjeku nešto više od 26 članova.

Muški apstinenti čine 61 % članstva, žene apstinentice su zastupljene u članstvu s oko 11 %, samci bez pratnje obitelji čine 20 % članstva, a članovi obitelji čine 28 % članstva. Svega 32 % žena dobiva podršku od bliske osobe u obliku dolazaka u KLA. U 14 KLA ili 17 % nema uopće žena apstinentica, dok čak 22,22 % KLA (N = 19) ima preko 20 % žena apstinentica u svom članstvu. Što se tiče podrške ženama apstinenticama, u čak 49 % KLA (N = 31), žene nemaju nikakvu podršku (ni s jednom ženom ne dolazi bliska osoba na sastanke), ali ohrabrujuće je da u 22 KLA (34,9 %) čak 50 % žena ima podršku bliske osobe.

U prosjeku grupni sastanci traju 90 minuta što se smatra optimalnim vremenom za grupni rad (N = 82, M = 2,87, SD = 0,766, KS-z = 2,352**). Ipak, 31,7 % KLA ima sastanke u trajanju do jednog sata (N = 26), 42 KLA ili 51,2 % 90 minuta, dok 14 KLA (17 %) ima sastanke trajanja 120 minuta. Dulji sastanci nalaze se češće u KLA s više članova (r = 0,273, p = 0,013).

Što se tiče nekih drugih obilježja tipičnih za rad KLA situacija nije posve usklađena, posebice oko pijenja disulfirama. Tako se u 47 ili 56,8 % KLA disulfiram pije, dok to nije slučaj

CATs in and outside Zagreb statistically significantly differ in number of their members. On average, CATs in Zagreb have fewer members, while CATs outside Zagreb have more members on average.

Male abstinent make up 61% of all members, while female women abstinent make up approximately 11%, members without support make up 20% of membership and family members account for 28% of membership. Only 32% of women receive support from those close to them in the form of arrivals at the CAT. In 14 CATs, or 17%, there are no women abstinent, while 22.22% of CATs (N = 19) have over 20% abstinent women in their membership. In approximately 49% of CATs (N = 31), women come with no support, but it is encouraging that in 22 CATs (34.9%), 50% of women have close family support.

On average, CAT's meetings last for 90 minutes which is considered to be the optimal time frame for group work (N= 82, M= 2.87, SD= 0.766, KS-z= 2.352**). However, 31.7% of CATs have meetings for up to an hour (N = 26), 42 CATs or 51.2% for 90 minutes, while 14 CATs (17%) have sessions lasting 120 minutes. Longer meetings are more common in CATs with more members (r = 0.273, p = 0.013).

As for some other characteristics typical of CAT work, the situation is not entirely unified, especially when it comes to drinking disulfiram. In 47

u 43,2 % ili 34 KLA. Iako se hi–kvadrat testom razlika nije pokazala statistički značajnom ($hi^2 = 3,493$, $df = 1$, $p = 0,052$), konzumacija disulfirama je nešto uobičajenija praksa u zagrebačkim KLA (u 75 % se disulfiram koristi), dok u KLA izvan Zagreba, gotovo je izjednačen broj KLA u kojima se koristi disulfiram (52,08 %) u odnosu na one u kojima se ne koristi (47,9 %). Nadalje, 13 KLA (17,3 %) radi i na dan blagdana, dok preostali na blagdan ne održavaju sastanke.

Većina KLA ($N = 71$ ili 84,3 %) organizira izvan-klupske aktivnosti ili u njima sudjeluje. Kada govorimo o izvan-klupskim aktivnostima, najčešće se odvija međusobno posjećivanje članova (i to u 75 % KLA), potom se organiziraju izleti (62 % KLA), tribine i skupovi (53,57 % KLA) te sudjelovanja na večeri poezije (44 % KLA). Različite izvan-klupske aktivnosti se u najvećem broju KLA organiziraju dva puta godišnje (32,14 % KLA).

Kako bi financirali svoje aktivnosti, KLA imaju više izvora. Većina KLA ima članarinu (73,8 %), u različitim iznosima od 5 do 50 kuna mjesečno. Međutim, najznačajniji izvor sredstava su jedinice lokalne samouprave (63 %), odnosno Grad Zagreb ili županije (27,38 %). Oko 20 % KLA ima podršku određenih ministarstava ili poduzeća.

KLA u prosjeku imaju podršku od oko 4 organizacije u svom okruženju ($N = 80$; $M = 3,6$, $SD = 1,804$; $KS-z = 1,612^*$).

Ukupno gledajući, u velikom broju KLA ($N = 58$ ili 76,3 %) šira okolina pruža neformalnu podršku. U 5 KLA se prepoznaje da je odnos okoline ili negativan ili da nije upoznata okolina s radom (6,5 %), dok kod 13 ili 17,1 % KLA šira okolina ne pokazuje interes za radom KLA.

Neki KLA nameću se kao lideri u svojoj zajednici te su poznati i po osnivanju novih KLA. Takvih je 25 % u našem uzorku koji su osnovali novi KLA, dok ih 75 % nema takvo iskustvo. Najčešće se radi o osnivanju jednog KLA.

or 56.8% of CATs members use disulfiram, while this is not the case in 43.2%, or 34 CATs. Although differences are not statistically significant ($\chi^2 = 3.493$, $df = 1$, $p = 0.052$), consumption of disulfiram is a somewhat more common practice in Zagreb (in 75% of CATs disulfiram is used), while in CATs outside Zagreb there is an equal number of CATs using disulfiram (52.08%) compared to those in which it is not used (47.9%).

Furthermore, 13 CATs (17.3%) work during feast days, while the rest do not hold meetings.

Most CATs ($N = 71$ or 84.3%) organize or engage in community-based or out-group activities. In most cases, this means visiting members in their private home (in 75% of CATs), organizing trips (in 62% of CATs), forums and round tables (53.57% of CATs) and participating in poetry nights (44% CATs). Different out-group activities are most commonly organized twice a year (in 32.14% of CATs).

CATs have multiple sources to finance their activities. Most of them charge a fee (73.8%) ranging from 5 to 50 HRK per month. The most significant sources are cities and municipalities (for 63% of CATs) and counties/the City of Zagreb (27.38% of CATs). Approximately 20% of CATs receive support from ministries or the private sector.

On average, CATs can count on 4 supporting organizations within their surrounding ($N = 80$; $M = 3.6$, $SD = 1.804$; $KS-z = 1.612^*$). Informal support from the community is recognised in the majority of CATs ($N = 58$ or 76.3%). Only 5 CATs recognise a negative attitude stemming from the community, while in 13 CATs (17.1%) representatives claim that their community does not show interest in their work or the CAT.

Some CATs are considered to be leaders in their community and are known for developing new CATs. This is the case for 25% of CATs in our sample, which helped in developing at least one new CATs, while 75% of CATs didn't participate in developing new CATs.

Predstavnici KLA iskazivali su potrebe kako bi se unaprijedio rad. Navedenih sedam potreba podijelili smo u dva faktora temeljem faktorske analize s uključenom Varimax rotacijom. Prvi faktor ($\lambda = 2,418$, objašnjava 34,54 % varijance) čine potrebe za unaprjeđenjem podrške iz okoline te uključuje potrebe za financijskim sredstvima, boljim prostorom, novim članstvom i boljim statusom u okolini. Drugi faktor ($\lambda = 1,525$, objašnjava 21,79 % varijance) čine potrebe za boljim funkcioniranjem grupne dinamike, a sastoji se od potrebe za boljim odnosima među članovima, među članovima i stručnjakom te s ostalim KLA.

Iz tablice 2. možemo vidjeti kako najveća potreba postoji za unaprjeđenjem vanjske ili organizacijske podrške KLA. Ta je potreba posebno izraženija u KLA izvan Zagreba u odnosu na KLA u Zagrebu koji takve potrebe nešto manje ističu.

Obilježja stručnog rada i perspektiva stručnih djelatnika

Rad u KLA iziskuje dodatno usavršavanje te tako 74,7 % stručnjaka (N= 56) osim temeljnog obrazovanja ima završene i dodatne edu-

The CATs' representatives assessed the needs that could help them to improve their work. Seven needs were divided into two factors in a factor analysis with Varimax rotation. The first factor ($\lambda = 2.418$, explains 34.54% of variance) is a need for enhanced community support including finances, better facilities, new members and a better status in the community. The second factor ($\lambda = 1.525$, explains 21.79% of variance) includes the needs for better group functioning, specifically better group relations, better relations between the members and the therapist, and better relations with other CATs. In Table 2 we can notice that there is a need to enhance community or organizational support. This is mostly recognised for CATs outside Zagreb when compared to CATs in Zagreb.

Characteristics of professional work and therapists' perspectives

Work in the CAT requires additional education and 74.7% of therapists in the sample (N= 56) have some kind of additional education, mostly family therapy (N= 20), reality psychotherapy

TABLICA 2. Potrebe KLA koje doprinose kvalitetnijem funkcioniranju (MIN-1; MAK-4)

TABLE 2. CAT's needs that would contribute to better functioning (MIN-1; MAX-4)

Prepoznate potrebe KLA liječenih alkoholičara / Recognised needs within CATs	N	KS-z test	M	SD	
Faktor 1. Unaprjeđenje organizacijske podrške KLA / Factor 1. Improving organizational support	79	1,220	3,06	0,545	
KLA u Zagrebu / CATs in Zagreb					
	t= 2,02*, df= 67	24	0,792	2,94	0,46
KLA izvan Zagreba / CATs outside Zagreb	45	1,160	3,21	0,57	
Povećati iznos novčanih sredstava / Increased finances	79	3,353**	3,56	0,675	
Promijeniti prostor / Better – new facilities	76	2,672**	1,91	1,11	
Privući nove članove / Attract new members	78	3,109**	3,41	0,78	
Poboljšati status u okolini / Improve the status in the wider surrounding	78	3,064**	3,36	0,868	
Faktor 2. Unaprjeđenje grupne dinamike / Factor 2. Improving group dynamics	79	0,921	2,74	0,824	
KLA u Zagrebu / CATs in Zagreb					
	t= -1,514, df= 67	24	0,575	3,01	0,726
KLA izvan Zagreba / CATs outside Zagreb	45	0,851	2,7	0,879	
Unaprijediti odnose između članova / Improve relations among members	77	1,875*	2,74	0,992	
Unaprijediti odnose sa stručnjakom / Improve relations between members and therapists	78	2,020**	2,36	1,116	
Zainteresirati članove za komunikaciju s drugim KLA / Increase members' interest for communication with other CATs.	78	2,477**	3,12	0,868	

** značajnost na razini 0,001; ** značajnost na razini 0,05 / ** significance at the level 0,001; * significance at the level 0,05

kacije, uglavnom obiteljsku terapiju (N= 20), realitetnu psihoterapiju (N= 13), edukaciju iz područja alkoholizma (N= 20) te ostale psihoterapijske pravce ili poslijediplomski studij.

Stručni djelatnici su se reflektirali na mogućnosti koje bi im pomogle u unaprjeđenju rada. Procijenjene potrebe za unaprjeđenjem rada su faktorskom analizom s uključenom Varimax rotacijom podijeljene u faktor 1: podrška profesionalnom razvoju ($\lambda = 1,89$, objašnjava 31,59 % varijance), te faktor 2: organizacijske pretpostavke ($\lambda = 1,76$, objašnjava 29,32 % varijance).

Iz tablice 3. može se uočiti da je stručnjacima u odnosu na organizacijske pretpostavke potrebnije uložiti u profesionalni razvoj superviziju, edukaciju i timski rad.

Potreba za ulaganjem u profesionalni razvoj posebno je izraženija kod stručnih djelatnika s kraćim stažom rada u KLA ($r = -0,43$, $p = 0,000$). Ista potreba je naglašenija kod socijalnih radnika u odnosu na stručnjake koji imaju završeno sestrinstvo ili liječnike različitih profila.

(N= 13), education in the field of alcoholism (N= 20) or other psychotherapy approach or postgraduate study.

The therapists reflected on possibilities that would help them to improve their work. These were divided by factor analysis with Varimax rotation into factor 1: professional development support ($\lambda = 1.89$, explains 31.59% of variance) and factor 2: organizational assumptions ($\lambda = 1.76$, explains 29.32% variance). Table 3 shows that professional workers have more need for investment in their professional development through supervision, education and team work, than for better organisation prerequisites.

The need for investing in professional development is particularly pronounced in professional staff with less experience ($r = -0.43$, $p = 0.000$). The same need is emphasized in social workers compared to nurses or doctors of different profiles.

Given that the need for education was particularly emphasized, therapists looked at what

TABLICA 3. Potrebe stručnih djelatnika za unaprjeđenjem rada (MIN-1; MAKS-4)
TABLE 3. Therapists' needs that would contribute to better work (MIN-1; MAX-4)

Mogućnosti koje bi unaprijedile rad / Possibilities that could improve work in CAT	N	KS-z test	M	SD
Faktor 1: Podrška profesionalnom razvoju / Factor 1: Supporting professional development	78	1,673*	2,94	0,62
Socijalni radnici / Social workers	30	1,264	3,04	0,49
Stručnjaci sestrinstva / Medicine nurse	21	1,2	3,0	0,43
Liječnici / Doctors	15	0,446	2,62	0,74
Kontinuirana supervizija / Continuing supervision	77	3,123**	2,86	0,738
Dodatna edukacija iz područja psihoterapije i savjetovanja / Additional education in psychotherapy and counselling	78	2,233**	2,95	0,924
Timski rad (suradnja s pojedinim stručnjacima drugih profesija) / Team work (cooperation with different professionals)	78	2,657**	3,01	0,747
Faktor 2: Organizacijske pretpostavke / Factor 2: Organisation prerequisites	78	1,076	2,17	0,79
Socijalni radnici / Social workers	30	0,715	2,27	0,764
Stručnjaci sestrinstva / Medicine nurse	21	0,782	2,34	0,81
Liječnici / Doctors	14	1,1	1,85	0,888
Veći honorar / Raised salaries	75	2,168**	2,33	1,105
Bolji prostorni uvjeti / Better facilities	78	1,883*	2,15	1,094
Manji broj članova / Fewer members	77	2,371**	1,78	0,82

** značajnost na razini 0,001; * značajnost na razini 0,05 / ** significance at the level 0,001; * significance at the level 0,05

S obzirom da se potreba za edukacijama posebno istaknula, stručnjaci su se osvrnuli na to koji bi im tip edukacije bio potreban. Faktorskom analizom smo edukacije podijelili na teme uže u području alkoholizma ($\lambda = 3,06$, objašnjava 38,28 % varijance), a drugi faktor su teme u području pružanja psihosocijalne podrške ($\lambda = 2,68$, objašnjava 33,51 % varijance). Iako postoji potreba za različitim edukacijama, nešto su izraženije potrebe za edukacijama u pružanju psihosocijalne podrške, posebice u radu s obiteljima. Otvara se i potreba za edukacijama u području kombinacije alkoholizma i drugih ovisnosti (tablica 4). Obje skupine edukacija potrebnije su stručnjacima s kraćim stažom rada u KLA, dakle osjećaju više potrebe za znanjima u užem području alkoholizma ($r = -0,25$, $p = 0,003$), ali i u pružanju cjelovite psihosocijalne podrške ($r = -0,29$, $p = 0,01$).

type of education they needed, which is divided into two groups by factor analysis. The first consists of topics related to alcoholism as a disease ($\lambda = 3.06$, explains 38.28% of variance), while the second factor is topics in field of psychosocial support ($\lambda = 2.68$, explains 33.51% of variance). Although there is a need for different types of education, there is a growing need for training in providing psychosocial support, especially in working with families. There is also a need for education in the field of alcoholism and other addictions (Table 4). Both types of education are more expressed by experts with less work experience, which is why they feel more need for knowledge regarding alcoholism ($r = -0.25$, $p = 0.003$) but also in providing full psychosocial support ($r = -0.29$, $p = 0.01$).

Regarding therapist's professional background, social workers expressed more need for educa-

TABLICA 4. Potrebe stručnih djelatnika za dodatnim edukacijama (MIN-1; MAKS-4).

TABLE 4. Therapists' needs for additional education (MIN-1; MAX-4).

Potreba za edukacijama / Need for education	N	KS-z test	M	SD
Faktor 1. Teme uže vezane za područje alkoholizma / Factor 1. Topics connected with alcoholism	78	1,261	2,63	0,74
Socijalni radnici / Social workers	30	0,828	2,85	0,703
Stručnjaci sestrinstva / Medical nurses	21	0,973	2,77	0,62
Liječnici / Doctors	14	0,539	2,13	0,934
Komorbiditet alkoholizma i drugih psihičkih bolesti / Comorbidity of alcoholism and other psychic diseases	76	2,421**	2,64	0,95
Specifične skupine pogođene alkoholizmom (mladi, žene, samci) / Alcoholism among specific groups (young people, women, people in single households)	77	2,420**	2,68	0,91
Kombinacija alkoholizma i drugih ovisnosti / Combination of alcoholism and other addictions	78	2,392**	2,72	0,852
Tjelesno zdravlje liječenih alkoholičara / Physical health of people with an alcohol problem	78	2,030**	2,49	0,85
Faktor 2. Teme psihosocijalne podrške / Factor 2. Topics connected with psychosocial support	78	1,338	2,71	0,75
Socijalni radnici / Social workers	30	0,751	2,69	0,787
Stručnjaci sestrinstva / Medicine nurse	21	1,075	2,96	0,52
Liječnici / Doctors	14	0,817	2,52	0,835
Obiteljski odnosi / Family relations	77	2,781**	2,81	0,86
Komunikacijske vještine / Communications skills	77	1,800*	2,62	1,00
Zakonska regulativa u pojedinim područjima (socijalna prava, obiteljsko pravo, kazneno pravo i sl.) / Legislation in certain domains: social welfare, family law, criminal law	77	2,429**	2,70	0,92
Grupni rad / Group work	77	2,384**	2,68	0,94

** značajnost na razini 0,001; * značajnost na razini 0,05 / ** significance at the level 0,001; * significance at the level 0,05

Što se tiče profila stručnjaka, socijalni radnici u nešto su većoj mjeri iskazali potrebu za edukacijama u užem području alkoholizma u odnosu na stručnjake iz područja sestriinstva ili liječnike različitih specijalizacija.

U svom radu stručnjaci koriste raznovrsne tehnike (tablica 5). Najčešće se sastanci temelje na poticanju grupnih diskusija, iznošenju svjedočanstava članova i stručnjaci se bave formalnim obvezama KLA. Nešto rjeđe stručnjaci se koriste kreativnim tehnikama, a po potrebi primjenjuju individualni pristup.

Slično prethodnom, stručnjaci u radu koriste širok dijapazon različitih tema (tablica 6), a najčešće su to teme koje se tiču održavanja apstinencije, partnerskih odnosa i načina suočavanja sa svakodnevnim problemima. Najrjeđe se stručnjaci dotiču teme duhovnosti, ekonomskog statusa i razvoja alkoholizma u prošlosti.

Očekivano, stručnjaci koji imaju neke dodatne edukacije, obrađuju širi raspon različitih tema u odnosu na one koji nemaju dodatnu edukaciju.

Na razini cijelog uzorka prosječno su ispitanici kvalitetu odnosa s članovima procijenili s visokih 4,26 (N= 79; KS-z = 1,157; SD= 0,42). Posebice je visoko slaganje ispitanika s tvrdnjom *Pokazujem prijateljsko raspoloženje prema*

tion in the field of alcoholism in comparison with nurses and doctors.

Therapists use different techniques in their work (Table 5). Most frequently, meetings are based on encouraging group discussion, presenting personal testimonies and dealing with the CAT's formal commitments. Therapists rarely use creative techniques and, where appropriate, apply individual approach.

As in the previous case, therapists also use a wide range of different topics for group meetings (Table 6) and most often these topics are related to maintaining abstinence, partner relationships and ways of dealing with everyday problems. Therapists rarely discuss topics of spirituality, economic status and alcoholism development in the past.

As expected, therapists with additional education use a broader range of different topics in relation to those without additional education.

On the whole sample level, respondents rated the quality of relationship with members with a high average rate of 4.26 (N= 79; KS-z = 1.157; SD = 0.42). They particularly agree with the statements *I show a friendly mood towards the members* (M = 4.54, SD = 0.53) and *I'm actively listening to each member* (M = 4.66, SD =

TABLICA 5. Učestalost korištenja različitih tehnika u radu (MIN:1, MAK: 5)
TABLE 5. Frequency of using different techniques in group work (MIN:1, MAX: 5)

Tehnike rada / Working techniques	N	KS-z test	M	SD
Prethodno pripremanje za sastanak / Prior preparation for the meeting	80	1,633*	3,59	1,08
Kreativne tehnike / Creative techniques	78	2,463**	3,05	0,91
Aktivno sudjelujem u formalnim obvezama KLA (pisanje projekta, pisanje izvještaja, vođenje zapisnika) / Active involvement in formal obligations (writing projects, writing reports, writing group minutes)	78	1,786*	3,69	1,23
Individualni rad s nekim članom / Individual work with a member	80	2,066**	3,44	1,00
Iznošenje osobnih iskustava dugogodišnjih apstinencata ('svjedočanstva' članova iz matičnog ili drugih KLA) / Sharing personal testimonies of members with long-term abstinence from domestic or other CAT	79	1,688*	3,7	0,99
Predavanje o pojedinoj temi / Giving a lecture on a certain topic	80	1,848*	3,75	1,05
Vođenje grupne diskusije / Facilitating group discussion	80	3,006**	4,43	0,73
Ukupna raznovrsnost primijenjenih tehnika u radu / Overall diversity of different techniques	80	0,878	3,67	0,53

** značajnost na razini 0,001; * značajnost na razini 0,05 / ** significance at the level 0,001; * significance at the level 0,05

TABLICA 6. Učestalost obrađivanja različitih tema na sastancima (MIN:1, MAK:5)
TABLE 6. Frequency of working on different topics at group meetings (MIN:1, MAX:5)

Teme na sastancima / Topics at group meetings	N	KS-z test	M	SD	
Održavanje apstinencije / Maintaining abstinence	79	2,668**	4,39	0,74	
Partnerski odnosi / Intimate partner relationships	78	2,522**	4,31	0,74	
Način suočavanja sa svakodnevnim problemima / Coping with everyday problems	79	2,220**	4,27	0,76	
Slika o sebi, samopouzdanje i samopoštovanje / Self-image, self-esteem, self-confidence	79	2,278**	4,19	0,86	
Emocije članova / Dealing with emotions	80	1,994**	4,13	0,77	
Roditeljstvo / Parenthood	79	2,131**	3,99	0,9	
Kvalitetno provođenje slobodnog vremena / Quality leisure time	79	2,182**	3,89	0,92	
Prijateljski odnosi / Friendships	80	1,918**	3,78	0,87	
Funkcioniranje na radnom mjestu / Work-place functioning	78	2,143**	3,65	0,88	
Tjelesno zdravlje / Physical health	79	1,881*	3,65	0,97	
Mentalno zdravlje / Mental health	79	2,117**	3,63	0,96	
Razvoj alkoholizma / Alcoholism development	77	1,946**	3,58	0,91	
Duhovnost / Spirituality	79	2,364**	2,77	0,95	
Ekonomski status / Economic status	79	2,366**	3,08	0,94	
Ukupna raznovrsnost tema / Overall diversity of topics	80	0,539	3,81	0,56	
Stručnjaci s dodatnim edukacijama / Experts with additional education	t= 1,998, df= 73, p= 0,049	56	0,455	3,88	0,5
Stručnjaci bez dodatnih edukacija / Experts without additional education		19	0,809	3,59	0,63

** značajnost na razini 0,001; * značajnost na razini 0,05 / ** significance at the level 0,001; * significance at the level 0,05

članovima ($M = 4,54$, $SD = 0,53$) i *Aktivno slušam svakog člana* ($M = 4,66$, $SD = 0,62$). Nešto niže slaganje ispitanika je s tvrdnjom *Uspijevam sa svakim članom doći do istog viđenja njegova alkoholizma* ($M = 3,53$, $SD = 0,75$) i *Sa svakim članom ostvarujem slaganje oko toga kako može unaprijediti svoj život* ($M = 3,61$, $SD = 0,77$).

Zanimljivo je da su u ovom pitanju utvrđene i određene statistički značajne razlike temeljem regionalnog položaja KLA ($F = 3,654$, $df = 2$, $p = 0,031$). Tako stručnjaci koji rade u primorskim KLA imaju najviše procjene odnosa prema članovima ($M = 4,51$, $SD = 0,34$) u odnosu na stručnjake u kontinentalnim KLA ($M = 4,17$, $SD = 0,44$), odnosno u zagrebačkim KLA ($M = 4,28$, $SD = 0,36$).

Sukladno prethodnim odgovorima, stručni djelatnici u radu koriste širok raspon terapijskih pomažućih postupaka ($N = 78$; $KS-z = 1,009$; $M = 4,33$; $SD = 0,54$). Stručnjaci najčešće koriste učene kvalitetne komunikacije među članovima ($M =$

$0,62$). To a lesser extent they agree with the statements *I manage to share with the member the same view of his alcoholism* ($M = 3,53$, $SD = 0,75$) and *I manage to establish an agreement with each member regarding how they can improve their life* ($M = 3,61$, $SD = 0,77$).

It is interesting that we found some statistically significant differences based on regional position of the CAT ($F = 3,654$, $df = 2$, $p = 0,031$). Therapists in coastal CATs have the highest assessment of their relation towards members ($M = 4,51$, $SD = 0,34$) compared to those in continental counties ($M = 4,17$, $SD = 0,44$) or in CATs in Zagreb ($M = 4,28$, $SD = 0,36$).

As in previous responses, therapists use a wide range of therapeutic procedures ($N = 78$; $KS-z = 1,009$; $M = 4,33$, $SD = 0,54$). Most often they enhance the learning of quality communication among members ($M = 4,62$, $SD = 0,59$), developing motivation for change ($M = 4,52$,

4,62, SD= 0,59), razvijanje motivacije za promjenom (M= 4,52, SD= 0,72) i jačanje pouzdanja u mogućnost promjene (M= 4,49, SD= 0,72). Nešto se rjeđe stručnjaci služe postupcima uviđanja sličnosti među članovima (M= 4,04, SD= 0,76), poticanjem članova da utječu na svoje okruženje (M= 4,09, SD= 0,83) i učenjem članova kako funkcioniraju drugi oko njih (M= 4,12, SD= 0,81).

Posljednji ispitani konstrukt bio je doživljaj stručnjaka o radu u KLA gdje smo faktorskom analizom s uključenom Varimax rotacijom dobili tri faktora. Prvi faktor je doživljaj kompetentnosti za rad u KLA (uključuje tvrdnje: *Rad u KLA me ispunjava. Rad u KLA mi je postao monoton. Tijekom rada u KLA imam priliku biti kreativan. Osjećam da ne znam dovoljno za rad u KLA.*). Ovaj faktor ima karakteristični korijen 2,26 i objašnjava 22,61 % varijance. Drugi faktor je profesionalni i osobni razvoj radom u KLA, ima karakteristični korijen 2,1 i objašnjava 21,02 % varijance. Drugi faktor uključuje tvrdnje: *Mislim da se radom u KLA unapređujem profesionalno. Kroz rad u KLA sam spoznao neke stvari o sebi. Radom u KLA sam bolje upoznao kako drugi ljudi funkcioniraju.* Treći faktor se odnosi na profesionalni stres radom u KLA, ima karakterističan korijen 1,87 te objašnjava 18,68 % varijance. Ovaj faktor uključuje tvrdnje *Rad u KLA me frustrira. U KLA susrećem situacije koje me osobno opterećuju. Vremenom mi rad u KLA postaje sve stresniji*

Svoje kompetencije stručnjaci procjenjuju prosječno sa 4,2 (N= 80; KS-z= 1,05; SD= 0,65), slažu se da rad u KLA doprinosi njihovom osobnom i profesionalnom razvoju (N= 80; KS-z= 1,122; M= 4,14, SD= 0,7) te imaju nizak doživljaj profesionalnog stresa (N= 80; KS-z= 1,116; M= 1,89, SD= 0,67). Određene statistički značajne razlike pronađene su jedino s obzirom na profesiju (F= 4,02, df= 2, p= 0,023). Tako nešto veću razinu profesionalnog stresa doživljavaju liječnici (M= 2,11, SD= 0,64) i stručnjaci iz područja sestrinstva (M= 2,04, SD= 0,65) u odnosu na socijalne radnike (M= 1,62, SD= 0,64) koji imaju najmanji doživljaj stresa.

SD = 0.72) and strengthening confidence in the possibility of change (M = 4.49, SD = 0.72). The method of finding similarity between members is a bit less common (M = 4.04, SD = 0.76), as well as encouraging members to influence their environment (M = 4.09, SD = 0.83) and teaching members how other people function (M = 4.12, SD = 0.81).

Finally, we wanted to see how therapists feel about their work in CAT. This is divided into 3 factors by factor analysis with the Varimax rotation. The first factor ($\lambda = 2.26$, explains 22.61% of variance) is the sense of competence including items: *Work in the CAT fulfils me; Work in the CAT became monotonous; While working in the CAT I have a chance to be creative; I feel I don't have enough knowledge to work in a CAT.* The second factor ($\lambda = 2.1$, explains 21.02% of variance) refers to the contribution of a CAT to a therapist's personal development. It includes items: *I think that I'm developing professionally through my work in CAT; Through this work I've realised some things about myself; By working at the CAT, I got better acquainted with how other people function.* The third factor relates to professional stress ($\lambda = 1.87$, explains 18.68% of variance). This factor includes items: *Work in the CAT frustrates me; I encounter situations in the CAT that personally burden me; Over time, work at the CAT is becoming more and more stressful.*

All three factors show a high degree of satisfaction among the respondents. Their competence is, on average, estimated at 4.2 (N= 80; KS-z= 1.05; SD = 0.65), they agree that work in the CAT contributes to their personal and professional development (N= 80; KS-z= 1.122; M = 4.14, SD = 0.7) and have a low experience of professional stress (M = 1.89, SD = 0.67). Certain statistically significant differences were found only with regard to the profession (F = 4.02, df = 2, p = 0.023). A slightly higher level of professional stress is experienced by doctors (M = 2.11, SD = 0.64) and nurses (M = 2.04, SD = 0.65) when compared to social workers (M = 1.62, SD = 0.64).

Rezultati istraživanja pokazuju da su KLA organizacije s dugom tradicijom djelovanja u prosjeku preko 20 godina. U prosjeku imaju 23 člana, ali postoje značajne razlike u brojnosti članova (posebice su veći KLA izvan Zagreba u gradovima koji nemaju tako razgranatu mrežu klubova). Žene sudjeluju u članstvu s oko 10 %, a članovi obitelji sa 28 %.

Sastanci klubova uglavnom traju preporučenih 90 minuta. Većina KLA organizira izvanklupske aktivnosti koje su snažan poticaj ukupne promjene i stabilne apstinencije članova (37). Najveće neusklađenosti vide se o korištenju disulfirama gdje su KLA podijeljeni.

Što se tiče vanjske podrške, jedinice lokalne i regionalne samouprave dominantan su izvor financiranja rada, a nešto se rjeđe koriste nacionalni ili privatni izvori. To je potvrđeno i u istraživanju o organizacijama civilnog društva gdje su KLA one organizacije koje dominantno podržava lokalna razina (8). Općenito gledajući, situacija s podrškom iz okruženja je zadovoljavajuća, KLA su umreženi u prosjeku s barem 4 organizacije i većina (76 %) prepoznaje neformalnu podršku šire okoline. Važno je istaknuti da četvrtina klubova ima iskustvo osnivanja novog KLA, čime se promiču kao lideri u ovom području. Razmišljajući o tome što bi moglo unaprijediti rad KLA predstavnici stavljaju veći naglasak na daljnje unaprjeđenje organizacijske podrške u odnosu na unaprjeđenje grupne dinamike.

Što se tiče stručnjaka, većina ih je dodatno educirana za potrebe vođenja KLA (75 %). No, suprotno mišljenju članova predsjedništva, procjenjuju većima potrebe za ulaganjem u profesionalni razvoj, a manje potrebe za organizacijskom podrškom. Unutar potrebe za profesionalnim razvojem posebno je apostrofirana potreba za supervizijom imajući u vidu neposredan rad s osobama koje uz alkoholizam imaju iskustvo gubitaka, trauma i kompleksnih

The research results show that CATs are organizations with a long tradition, on average of over 20 years. There are 23 members on average, but there are significant differences in the number of members (CATs outside of Zagreb are usually bigger). Women participate in the membership with about 10%, and family members make up 28% of the total number.

The clubs' meetings generally last 90 minutes. Most CATs organize out-group activities that are a powerful stimulus for total change and stable membership abstinence (37). The greatest disparities are seen in the usage of disulfiram and the CATs are divided regarding this matter.

As far as external support is concerned, the local and regional governments are the dominant sources of funding, while national or private sources are rarely used. This is also confirmed in the research on civil society organizations where the CATs are organizations that are predominantly supported on the local level (8). In general, the situation with support from the surrounding is satisfactory, CATs are networked with four organizations on average and most (76%) recognize informal support of the wider environment. It is important to note that a quarter of clubs have experience of establishing a new CAT, and these can be seen as leaders in this area. Considering what could improve their work, the representatives place greater emphasis on further improvement of organizational support in relation to improving group dynamics.

As far as experts are concerned, most of them are additionally educated for work in a CAT (75%). But, contrary to the opinion of the presidency members, they put more emphasis on the need for investment in professional development and less on the need for organizational support. Within the need for professional development, supervision is particularly empha-

životnih problema (38). Ovaj nalaz je posebno važan znajući da je percepcija stručnjaka kao kompetentnog značajna za motivaciju članova (19), odnosno izravno je povezana s učincima programa (17).

Potrebu za jačanjem kompetencija više naglašavaju stručnjaci s kraćim stažom u KLA te socijalni radnici. Socijalni radnici u odnosu na liječnike i medicinske sestre više naglašavaju potrebe za specifičnijim edukacijama u području alkoholizma kao bolesti ovisnosti. Ovako iskazana potreba može se povezati s rezultatima prethodnih istraživanja u kojima je utvrđeno da su zdravstveni stručnjaci skloniji alkoholizam promatrati kao bolest, dok drugi stručnjaci više prihvaćaju hipotezu alkoholizma kao samoliječenja (29) ili možemo reći u našim okvirima prizmom rada na sebi.

Stručni rad karakterizira raznovrsnost tehnika u radu, širok raspon pomažućih postupaka, kao i raznovrsnost tema. Visoko su procijenjeni odnosi s korisnicima. Ovo je posebice važno jer je u ranijem istraživanju utvrđeno da raznovrsnost doprinosi osobnoj promjeni članova obitelji (11), dok je za promjenu članova s problemom ovisnosti osim raznovrsnih tema, značajan i odnos stručnjaka (10).

Stručnjaci ukupno gledajući visoko procjenjuju svoje kompetencije za rad s članovima, prepoznaju da KLA doprinosi kako osobnom, tako i profesionalnom razvoju te imaju nizak doživljaj profesionalnog stresa. Ovdje je posebno važno istaknuti da stručnjaci prepoznaju kako je njihova uloga povezana s osobnim razvojem, a osobna je komponenta ključna da bi stručnjak bio autentičan i konzistentan (22,28).

Kao neke od ograničenja istraživanja možemo navesti izostanak slučajnog uzorka te je moguće da je spremnost na sudjelovanje doprinjeo višim procjenama što se ogleda u činjenici da nije zadovoljen kriterij normalnosti distribucije na mnogim varijablama. Također, postojala su dva modaliteta prikupljanja podataka (licem

isusom, given that many people with addiction problems have experienced loss, trauma and complex life problems (38). This finding is particularly important because the perception of experts as being competent is a significant factor in motivating members (19) and is directly related to the effects of the program (17).

The need for strengthening competencies is emphasized by the professionals with less work experience and by social workers. In comparison with doctors and nurses, social workers emphasize the need for more specific education in the field of alcoholism as an addiction disease. This need can be linked to the results of existing studies, according to which health professionals are more inclined to consider alcoholism a disease, while other experts are more likely to accept the hypothesis of dealing with alcoholism as self-treatment (29) or, in other words, that a person "has to work on himself or herself".

Professional work is characterized by a variety of techniques, a wide range of supporting procedures, as well as a variety of topics. Relationships with members are rated highly. This is especially important because earlier research has found that the diversity of topics and approaches contributes to the positive personal change of family members (11), while both diversity of topics and professional relationship are important predictors for the change of members with addiction problem (10).

Experts evaluate their competences for working with members highly, recognize that the CAT contributes both to personal and professional development and have a low experience of professional stress. Here it is particularly important to note that they recognize how their role is related to personal development, and the personal component is crucial for an expert to be authentic and consistent (22,28).

As some of the limitations of the study we can point out the absence of a random sample, and it is possible that readiness to participate con-

u lice i poštanski) te bi bilo potrebno osigurati jedan dosljedno provedeni način, preferirano kontakt licem u lice.

Ono što smatramo jakim stranama istraživanja jest postojanje dvaju izvora informacija koji upotpunjava dobivene zaključke. Također, u istraživanju je bilo zastupljeno oko polovice svih KLA u Hrvatskoj te smatramo da dobiveni rezultati ukazuju na moguće trendove reprezentativne za situaciju u KLA na nacionalnoj razini.

Posebice smatramo korisnim izradu specifičnog instrumenta za obje skupine sudionika koji se može u budućnosti unaprjeđivati i kontinuirano koristiti.

ZAKLJUČAK

KLA kao organizacije civilnog društva s dugogodišnjom tradicijom u zajednici zauzimaju posebno mjesto u pružanju specifičnih socijalnih usluga u zajednici s ciljem očuvanja apstinencije i psihosocijalne rehabilitacije osoba s problemom ovisnosti. Ovim istraživanjem nastojali smo upoznati organizacijska obilježja, obilježja stručnog rada i potrebe KLA iz uloge stručnih djelatnika i članova predsjedništva.

Rezultati ukazuju da KLA imaju dvojaki karakter grupe za podršku i organizacije civilnog društva te se podjednako u većini KLA njeguje kako unutarnja grupna dinamika i pružanje cjelovite podrške, tako i kvalitetan odnos s okruženjem.

Da bi djelovanje KLA bilo još kvalitetnije, ovim istraživanjem možemo konstatirati da postoji potreba za sljedećim:

- Ujednačiti rad s obzirom na brojnost članova, te propitati korištenje disulfirama s obzirom na podijeljenost KLA oko ove prakse
- Potaknuti i promovirati pozitivnu praksu KLA i prema drugim organizacijama, kao

tributed to higher estimates, which is reflected in the fact that the criterion of normality distribution on many variables was not met.

There were also two modalities of data collection (face to face and postal) and it would be necessary to provide a consistent approach, preferably face to face contact.

One aspect which we consider a strong side of the study is the existence of two sources of information that contribute to the obtained conclusions. Also, around half of all CATs in Croatia were represented in the survey, and we believe that the obtained results point to possible representative trends for the situation on the national level.

In particular, we believe that it would be useful to create a specific instrument for both groups of participants, which could be further improved and used in the future.

CONCLUSION

The CATs as a civil society organization with a longstanding community tradition have a special place in providing social service in the community by preserving abstinence and providing psychosocial rehabilitation of people with addiction problems. Through this study, we tried to get acquainted with the organizational characteristics, the characteristics of professional work and the needs of the CATs from the viewpoint of professional staff and members of the presidency.

The results indicate that the CATs have a dual character of support groups and civil society organizations, and in the majority of CATs both internal group dynamics and providing full support are nurtured, as well as a solid relationship with the surrounding community.

In order for the CATs to function even better, we can conclude that there is a need to:

- standardize work with regard to the number of members, and to discuss the use of

što su izvanklupske aktivnosti i osnivanje novih KLA

- Osigurati kontinuirano i održivo financiranje koristeći širi izvor sredstava financiranja
- Ulagati u profesionalni razvoj stručnjaka, posebice onih koji tek ulaze u sustav osiguravanjem kontinuirane edukacije i supervizija. Supervizija je snažan mehanizam za povezivanje osobnog i profesionalnog što se prethodno pokazalo važnim za kvalitetan rad
- Promovirati interdisciplinarni holistički pristup stručnjaka koji koriste raznovrsne tehnike, teme i terapijske postupke u radu kao primjer dobre prakse i u drugim područjima.

Zaključno, smatramo da je potrebno u budućnosti nastaviti daljnja istraživanja kako bi se doprinijelo razumijevanju ne samo obilježja, nego i učinaka djelovanja KLA kao grupa podrške i terapijskih zajednica.

disulfiram since practise varies to a great extent

- encourage and promote positive practice of the CATs, such as out-group activities and the establishment of new CATs
- ensure ongoing and sustainable funding using a wider source of funding
- invest in professional development of experts, especially those who are just entering the system by providing continuous education and supervision. Supervision is a powerful mechanism for reflecting personal and professional that has previously proved to be important for work.
- promote the holistic interdisciplinary approach that uses various techniques, themes and therapeutic procedures as an example of good practice towards other areas.

In conclusion, we believe that it is necessary to continue researching this topic in order to contribute to the understanding of not only the features but also the effects of the activities of the CAT as a support group and of the therapeutic communities.

LITERATURA / REFERENCES

1. Hudolin V, Gasparini P, Guidoni G. Klubovi liječenih alkoholičara. Priručnik za rad u Klubovima liječenih alkoholičara (ekološko socijalni pristup) sa radovima Vladimira Hudolina. Trst: Europska škola alkoholologije i ekološke psihijatrije, 2000.
2. Maloić S. Udruga kao sudionik lokalne zajednice u prevladavanju društvenih problema-Klub liječenih alkoholičara "Kašina-Centar." Kriminologija i socijalna integracija 2007; (15)1: 55-66.
3. Miljenović A, Radat K. Klubovi liječenih alkoholičara – korak dalje. Zagreb: Društvo za socijalnu podršku, 2012.
4. Frkin S. Izvršenje mjere obveznog liječenja od alkoholizma u klubovima liječenih alkoholičara. In: Vejmelka L (ed.) Zbornik radova 2. konferencije prevencije ovisnosti : alkoholizam, ovisnosti o drogama i novije ovisnosti i 1. ljetne škole modernih tehnologija. Zagreb: Društvo za socijalnu podršku, 2016.
5. Zakon o udrugama, Narodne novine, 74/14, 70/17.
6. Brlek I, Berc G, Milić Babić M. Primjena savjetovanja kao metode pomoći u klubovima liječenih alkoholičara iz perspektive socijalnih radnika. Soc psihijat 2014; 42(1): 62-70.
7. Janković J. Pristupanje obitelji – sustavni pristup. Zagreb: Allinea, 2004.
8. Bežovan G, Zrinščak S. Mogućnosti decentralizacije u socijalnoj politici i nove uloge lokalnih vlasti. Revija za socijalnu politiku 2001; 8(3-4): 239-258.
9. Malet L, Reynaud M, Llorca PM, Falissard B. Impact of practitioner's training in the management of alcohol dependence: a quasi experimental 18-month follow-up study. Subst Abuse Treat Prev Policy 2006; 1(18): 1-8.
10. Opačić A, Oreb T, Radat K. Characteristics and Significance of Professional-Led Support Groups in the Treatment of Alcoholism. Alcohol Treat Q 2017; 35: 359-71.
11. Oreb T, Opačić A, Radat K. Perspektive članova obitelji o djelovanju klubova liječenih alkoholičara. Ljetopis socijalnog rada 2018; 25(1): 131-57.
12. Mosey AC. Meeting health needs. Am J Occup Ther 1973; 27(1): 14-17.

13. National Board for Certified Counselors About Professional Counseling. http://www.nbccinternational.org/Who_we_are/Professional_Counseling. (07.05.2017.)
14. van Wormer K. Counseling Family Members of Addicts/Alcoholics: The Stages of Change Model. *J Fam Soc Work* 2008; 11(2): 202-21.
15. Burton G. Group Counseling with Alcoholic Husbands and Their Nonalcoholic Wives. *Marriage Fam Living* 1962; 24(1): 56-61.
16. Smith EJ. The Strength-Based Counseling Model. *Couns Psychol* 2006; 34(1): 13-79.
17. Ratkajec Gašević G. Specifičnosti savjetovanja maloljetnih počinitelja kaznenih djela. *Kriminologija i socijalna integracija* 2011; 19(2): 73-89.
18. Torre R. Oporavak alkoholičara u klubovima liječenih alkoholičara. Zagreb: Hrvatski savez liječenih alkoholičara, 2006.
19. McLachlan JFC. Social competence and response to group therapy. *J Community Psychol* 1974; 2(3): 248-50.
20. Stead P, Viders J. A "Sharp" Approach to Treating Alcoholism. *Social Work* 1979; 24(2): 144-9.
21. Carroll K. New methods of treatment efficacy research: bridging clinical research and clinical practice. *Alcohol Health Res World* 1997; 21(4): 352-9.
22. Hudolin V. *Alkohološki priručnik*. Zagreb: Medicinska naklada, 1991.
23. Allamani A. Views and Models About Addiction: Differences Between Treatments for Alcohol-Dependent People and for Illicit Drug Consumers in Italy. *Subst Use Misuse* 2008; 43(12-13): 1704-1728.
24. Hrvatski savez klubova liječenih alkoholičara. Edukacija za stručne djelatnike. http://www.hskla.hr/Edukacije/Referentni_centar/Edukacija_clanovi.htm. (12.06.2017.)
25. Manohar V, Des Roches J, Femeau EW. An Education Program in Alcoholism for Social Workers: Its Impact on Attitudes and Treatment-Oriented Behavior. *Br J Addict Alcohol Other Drugs* 1976; 71(3): 225-34.
26. Grootjans J, Hunt H, Cresswel S, Robinson T. Exploration of self-identified education needs of alcohol and other drug workers. *Aust J Rural Health* 2006; 14(2): 62-5.
27. Halužan M. Art therapy in the treatment of alcoholics. *Alcoholism* 2012; 48(2): 99-105.
28. Gassman RA, Weisner C. Community Providers' Views of Alcohol Problems and Drug Problems. *J Soc Work Pract Addict* 2005; 5(4): 101-15.
29. Meza EE, Cunningham JA, el-Guebaly, N, Couper L. Alcoholism: Beliefs and Attitudes Among Canadian Alcoholism Treatment Practitioners. *Can J Psychiatry* 2001; 46(2): 167-72.
30. Blum TC, Roman PM. The Social Transformation of Alcoholism Intervention: Comparisons of Job Attitudes and Performance of Recovered Alcoholics and Non-Alcoholics. *J Health Soc Behav* 1985; 26(4): 365-78.
31. Flora K, Raftopoulos A. A first description of Narcotics Anonymous and Alcoholics Anonymous members in Greece: Prior treatment history and opinions about professionals. *Contemporary Drug Problems* 2007; 34(1): 163-80.
32. Haberman PW. Factors related to increased sobriety in group psychotherapy with alcoholics. *J Clin Psychol* 1966; 22(2): 229-35.
33. Lovi R, Barr J. Stigma reported by nurses related to those experiencing drug and alcohol dependency: A phenomenological Giorgi study. *Contemp Nurse* 2009; 33(2): 166-78.
34. Potter-Efron PS. Creative Approaches to Shame and Guilt: Helping the Adult Child of an Alcoholic. In: Potter-Efron RT, Potter-Efron, PS (eds.) *The treatment of Shame and Guilt in Alcoholism Counselling*. New York i Hove East Sussex: Routledge, Francis and Taylor, 2012.
35. Curzio O, Tilli A, Mezzasalma, L, Scalese M, Fortunato L, Potente R, Guidoni G, Molinaro S. Characteristics of Alcoholics Attending 'Clubs of Alcoholics in Treatment' in Italy: A National Survey. *Alcohol and Alcoholism* 2012; 3(1): 317-21.
36. Barra S, Franceschi S, Maccioni A, Bidoli, E. Characteristics of alcoholics attending "Alcoholics in treatment" clubs in Northeastern Italy. *Eur J Epidemiol* 1992; 8(4): 527-31.
37. Radat K. Izvanklupske aktivnosti članova klubova liječenih alkoholičara. In: Golik-Gruber V (ed.) *Zbornik stručnih radova Alkohološkog glasnika*. Zagreb: Hrvatski savez klubova liječenih alkoholičara: Zajednica klubova liječenih alkoholičara, 2003.
38. Pražetina I. Sindrom izgaranja (burnout) stručnih djelatnika u radu s liječenim alkoholičarima. *Alkohološki glasnik* 2004; (112-113): 16-19.